

Är äktenskapet en verklig kallelse?

Diakon Göran Fäldt

När vi talar om kallelse i betydelsen Guds kallelse till en livsform som en väg till kristen fullkomlighet måste vi uppfatta Kyrkans nya betoning av lekmännens avgörande betydelse i *missionen*, det vill säga evangeliets förkunnelse genom trovärdigt vittnesbörd av alla de döpta. Kyrkans andliga historia visar då tydligt att vägen till helighet i den moderna tiden inte ses som reserverad för de döpta personer som väljer det celibatära livet som monialer eller munkar, präster i ett stift eller ordenspräster. Äktenskapet är verkligen en helig kallelse, som fått värdighet av sakrament.

Förändringen blir tydligare från 1500-talet och växer sig allt starkare, bland annat genom ordnarnas ”tredje ordnar” för dem som lever ”i världen”, och andra ”skolor” för lekmännen. Det gudsvigda livet fortsätter att vara det mest radikala sättet att efterfölja Jesus som ju själv aldrig ingick äktenskap och som därför i Kyrkans hela långa liv inbjudit till en lika radikal efterföljelse av Honom själv. Gud har kallat dessa särskilda personer till ett ledarskap under Kristus som Kyrkans huvud. De är kallade att vara det sakramentala livets förvaltare och tjänare i ett tredelat ämbete, biskop, präst och diakon, alla kallade att tjäna hela Guds folk i den kyrka Kristus grundat på klippan, Petrus.

Det blir nu i ljuset av Kyrkans undervisning i vår tid den mest centrala och viktigaste uppgiften att lyfta upp och stärka alla dem som förberetts för äktenskap och som i frihet valt varandra för alltid. Därför behövs – nu mer än någonsin – en pastoral omsorg om

familjerna och en familjeteologi som kan tas emot i tro och som kan förverkligas som en kallelse från Gud Skaparen själv.

Det är när man erkänner detta som det blir desto viktigare att inse betydelsen av Guds kallelse till män och kvinnor till äktenskap. Det är nämligen den första kallelsen Gud ger människan som blivit uppenbarad i den Heliga Skrift: "Och Gud skapade människan till sin avbild, till Guds avbild skapade han henne, till man och kvinna skapade han dem. Och Gud välsignade dem". Och Gud sade till dem: "Var fruktsamma och föröka er, och uppfyll jorden och lägg den under er (*1 Mos 1: 27-28*)."

Gud sade också till mannen och kvinnan före syndafallet: "Därför skall en man överge sin fader och sin moder och hålla sig till sin hustru, och de skall bli ett kött" (*1 Mos 2:24*). Det är denna första kallelse Jesus hänvisar till när fariséerna ville sätta honom på prov i skilsmäsofrågan. Han svarade dem: "Har ni inte läst att Skaparen från början gjorde dem till man och kvinna". Och han fortsatte: "Därför skall en man lämna sin far och sin mor för att leva med sin hustru, och de två skall bli ett. Vad Gud har fogat samman får människan alltså inte skilja åt" (*Matt 19:4-5*).

Den gudomliga skapelseordningen

Ingenting kan tydligare förklara att äktenskapet mellan en man och en kvinna hör till den gudomliga skapelseplanen för hela mänskligheten. Eftersom förbundet mellan de två skall vara exklusivt mellan dem och öppet för nytt mänskligt liv, kan vi med Kyrkan säga att kallelsen till äktenskap också är en kallelse till familjeliv. Johannes Paulus II understryker detta i sin uppmaning "Om familjen" (*Familiaris Consortio*, 1983, nr 1, Veritas Förlag, 2015) när han säger *Familjer, bli det ni är*. Andra Vatikankonciliet säger om denna livsgemenskap i kärlek att den hör till Kyrkans sakrala karaktär och är

liksom en *Hemmets kyrka* (jfr den dogmatiska konstitutionen om Kyrkan, *Lumen Gentium*, nr 11).

De gifta kristna lever i en särskild form av gemenskap som förenar dem som personer utan att förändra deras egna särdrag. Var och en för sig är de Guds skapade och älskade varelser. Som sådana uppnår de sin fulla mänskliga värdighet och fullkomning i Kristus själv, Faderns älskade Son. Människan har fått sitt förstånd och sitt samvete för att följa den rätta vägen, frälsningens och den eviga salighetens väg. Hon har ett val att göra själv med ansvar, ty det finns i skapelsen bara två mystiska kroppar människan kan tillhöra, Kristi mystiska kropp eller Djävulens mystiska kropp (jfr Thomas av Aquino *Summa Theologica* Ia, första delen, frågorna 50-64 och 106-114, utdrag från *A Tour of the Summa*, Msgr Paul J. Glenn; www.jesus-passion.com).

De som tillhör Kristus "skall inte dö om de ens dör" Så har ju Herren sagt i sin undervisning om eukaristin, "*Jag är livets bröd*" och "*den som äter av det brödet skall leva i evighet*" (Joh. 6: 48-51). Genom dopet och eukaristin är varje människa kallad att tillhöra Kristi mystiska kropp, som är Kyrkan.

Kallelsen till familjelivet

Men de är som gifta kallade till föräldraskap och att bli Guds medarbetare i skapelseordningen och i skapandet av nya människor. Återigen kan vi inse att äktenskapet och familjelivet är en verklig och helig kallelse. Dess största och vackraste uppgift är att i kärlek föda nya mänskliga varelser. Deras kroppsliga och andliga förening för dem genom kärlekens kraft till en närhet till Gud och ett alltmer intimt möte med Gud i det liv de delar med varandra. Fäderna i det Andra Vatikankonciliet kallade denna gemenskapsform ett "förbund", i vilket mannen och kvinnan ger sig åt varandra och

accepterar varandra (jfr Kyrkan i världen av idag, *Gaudium et Spes*, 48) komplementärt och i ömsesidighet.

Detta förbund är till sin natur oupplösligt, ty Gud har fogat dem samman genom deras fria val och samtycke. De har blivit ”*ett kött*” (1 Mos 2:24) och lämnat sina egna familjer för att bygga en ny mänsklig familj. Förbundet har nu blivit en kärlekens ömsesidiga förpliktelse så länge mannen och hustrun lever, ty ”*människan får inte skilja åt det som Gud har sammanfogat*”, enligt Jesu egen undervisning (Matt 19:6, Mk 10:9). Gemenskapen mellan mannen och kvinnan har, från det att den fullbordas i den äktenskapliga akten, en ännu djupare betydelse som avslöjar Skaparens vilja med människan, den enda varelse Gud skapat för sin egen skull, nämligen att den sanna mänskliga gemenskapen är en avbild av den oupplösliga enheten mellan de tre personerna i den ende Guden, Fadern, Sonen och den Helige Ande (Johannes Paulus II, *Brevet till familjerna*, 8, 1994).

Den mänskliga familjen är enligt Kyrkans förståelse av Guds vilja och plan en *avbild* av den gudomliga Treenighetens eviga och skapande gudomliga väsen. Den sanna mänskliga gemenskapen i tron och kärleken är just av det skälet det levande tecknet på att de är Guds barn.

Den Helige Andes tecken – makarnas gemenskap.

Äktenskapets sakrament är också tecknet på att den Helige Ande förenar var och en som lever i tron och kärleken med Kristus och genom honom med Fadern. Men det är viktigt att förstå att Gud övergår allt skapat genom sitt eget absolut transcendent väsen. Föreningen mellan Gud och människa kan aldrig vara en sammanblandning av mänsklighet och gudomlighet. Föreningen är en

erfarenhet av Guds vilja till kärlek till människan, som han skapat till sin avbild.

Men det finns alltid en avgörande skillnad: Gud är inte skapad, Gud är av evighet, människan, trots likheten med Gud, är en varelse med en början och ett yttersta slutgiltigt mål som är upptagningen i de heligas gemenskap efter döden i Uppståndelsen ljus. Detta ljus är inte världens ljus utan Kristus själv. Därför kallade han alla sina troende och efterföljare "*Världens ljus*" (Matt 5:14).

Gud är fördold närvaro

"O Ord, min brudgum", skriver Johannes av Korset (*Andlig sång*), "visa mig platsen där du är gömd". Själen ber i denna vers av *Andlig Sång* Gud att uppenbara sitt gudomliga väsen för att finna kärlekens väsen. Föreningen med Gud är av helt annat slag än föreningen mellan man och kvinna i den ömsesidiga kärleken. "*Ty platsen där Guds son är gömd är Faderns sköte*", som Johannes evangelisten säger (Joh.1:18). Det är grunden för var och ens personliga kallelse – det säger alltså samtidigt att kallelsen till äktenskap, eller till celibatärt liv i Kristi efterföljd, inte är absoluta krav. Den enskilda människan är, helt oberoende av ålder och levnadsform, alltid kallad till förening med Gud som mänsklig person.

Det är här också viktigt att framhålla att det sakramentalt ingångna äktenskapet visserligen är en kallelse också till att bilda familj med barn, men att barn är en gåva och inte en absolut eller helig förpliktelse. Människan kan inte helt råda över sin fertilitet och blir de gifta barnlösa, fortsätter de ändå sin kallelse som gifta och sin gemenskap i trohet och kärlek. I vår tid är många ofrivilligt barnlösa men vittnar ändå på flera andra olika sätt om sin kallelse och medverkar i Kyrkans mission.

Gud drar sina älskade mänskliga varelser till sig genom att ge dem en odödlig själ som konstituerar dem som människor. Jesaja säger ”*Du är sannerligen en fördold Gud*” (Jes. 14:15). Var och en för sig, eller båda tillsammans, kan genom Guds agerande dras in i Guds närvaro genom sina själar, samtidigt som de i sitt äktenskapliga förbund också tar emot den gudomliga närvaron, eftersom de följer den plan som Gud har för människan, att de skall bli ett kött tillsammans och med Guds aktiva medverkan skapa nytt mänskligt liv.

Äktenskapet är ett förbund i Guds stora förbund

Det är som vi har sagt inledningsvis Guds första bud, att de skall vara *ett* i ett förbund, som liknar relationen mellan de gudomliga personerna, och att fortplanta sig och fostra sina barn till troende sedan de själva mottagit dopet i den Heliga Treenigheten. I det äktenskapliga förbundet lyder de den gudomliga lagen, i den fullständiga överlåtelsen till Gud genom tron och viljan, svarar de i tro på Guds särskilda kallelse till kärleken och till Gud själv.

De finns kristna äkta par som erfarit Guds kärlek på *ett oemotståndligt sätt* och som i äktenskapet söker den fullkomliga andliga föreningen med Gud i tyst kontemplation. Denna ”trolovning” med Gud är för var och en av dem till välsignelse för evigheten. Till detta tillstånd inför Gud har de förberett sig själva ”som vaxet förbereds på att ta emot sigillet”, som den helige Augustinus säger. Också i de fall då inte båda är lika troende kan ”trolovningen” äga rum genom att den ena parten helgar den andra genom sin tro. Ingenting ”är omöjligt för Gud”! Men ett sådant kontemplativt liv också i äktenskapet kan aldrig vara ett bud, eller en förpliktelse; det är en av Guds särskilda gåvor som kan vara av stor betydelse för hela den kyrkliga gemenskapen. Guds kallelse kännetecknas av mångfald

därför att varje skapad varelse är unik och uppfyller sin strävan till helighet på ett sätt som harmonierar med vars och ens själsliga och kroppsliga särdrag. Ingen behöver vara någon annan än sig själv för att omformas till större likhet med Gud.

Alltså kan gifta män och kvinnor i trohet mot sig själva leva i ande och sanning och ansvara för sin äktenskapliga kallelse och bli rättfärdiggjorda genom tro och handling. Men som Guds särskilda utvalda kan de också ingå ett "personligt äktenskap" med Gud i tyst överlåtelse till Guds fördolda närhet och bli sant kontemplativa om de fått den särskilda gåvan.

Den enes helighet är bådads gemensamma

Alla kristna kan vara "mystiker", säger teologen Karl Rahner s.j. (1904-1984). Den som i sin ungdom upplevt Guds närhet på ett särskilt förnimbart sätt kan vilja välja ett liv enbart för Gud i det andliga livet. En sådan person väljer av fri vilja att inte gifta sig, ty Gud är hennes allt, hennes älskade. Han eller hon eftersträvar ett jungfruligt liv av kärlek till Gud. I denna kallelse sätts hon på prov och mognar till fullkomlighet genom att praktisera dygderna. De som gifter sig av kärlek till någon av det motsatta könet mognar till fullkomlighet genom att acceptera den naturliga lagen för det äktenskapliga livet och de universella normer som måste gälla för de gifta i deras sexuella och andliga kärleksförening.

I de celibatäras kallelseform "gifter sig" den döpta människan med *Kyrkan som är Kristi brud* och blir fruktbarande och evangeliserande. Men – och det måste ofta särskilt betonas – också de gifta "gifter sig" med Kyrkan, eftersom deras gemenskap i kärlek är en *Hemmets kyrka*, så som konciliefäderna har antytt i den dogmatiska konstitutionen om Kyrkan (*Lumen Gentium*, 11): "Hemmet är nu liksom en kyrka där föräldrarna skall vara de första

trons förkunnare för sina barn, genom ord och föredöme, och där de skall ta vård om vart och ettts egen kallelse”.

Hemmets kyrkliga karaktär har sin grund i familjens deltagande ”i de liturgiska handlingarna, både i det eukaristiska offrets frambärande och den heliga kommunionen” (*Lumen Gentium*, 11). Denna ”kyrkliga karaktär” som den kristna familjen har kan emellertid inte definieras genom det moderna begreppet ”kärnfamilj” eller den ”husets kyrka” som beskrivs i Nya testamentet, framför allt hos Paulus. Hos honom handlar *kat’oikon ekklēsia* om lokalkyrkan. Det Konciliet säger är en senare utveckling som än tydligare framhäver familjen som sann kallelseform (jfr Cardinal Marc Ouellet, *Divine Likeness*, Eerdmanns, 2006, s 40).

Också i det äktenskapliga livet måste man tillämpa *jungfruligheten genom kyskhetens dygd*, samtidigt som man svarar på kallelsen till föräldraskap. Det är den första kallelsen i mänsklighetens historia och den i alla tider vanligaste kallelsen. Både de som lever det celibatära livet och de som lever i äktenskapets förbund har sann frid, om de är tacksamma för Guds nåd och vårdar den. De lever redan ”i Gud”. När någon säger att de lever ”i Gud”, som är av ett helt annat väsen än människans själ, menar de att de vilar i fullständig förtröstan på Gud och accepterar allt som sker i Guds försyn. Ty Gud förblir alltid ”dold” för alla, även de som nått stor helighet. Gud döljer sig i djupet av all kärlek och förmedlar sin nåd till var och en som söker sanningen. Att Gud är ”fördold” (*Jes. 14:15*) förklaras av Guds *absoluta transcendens* (överskridande) i relation till sina skapade varelser (se Johannes Paulus II, *Brev till familjerna*, 7).

Det ”mystiska” äktenskapet

Förmälningen med Gud, det "mystiska äktenskapet med Gud" (jfr Teresa av Avila, *Den inre borgen*, Sjunde boningen) kan uppnås, om det är Guds vilja, både för de gudsvigda ogifta och de gudsvigda gifta. Alla har trolovats med Gud genom dopet. Till slut vet dessa "trolovade" inte längre något annat än det Gud låter dem veta och gör det goda utan ansträngning. Gud "har tagit över" allt.

Men ingenting av detta är möjligt utan lång övning och arbete med sig själv. Sådana gifta som når föreningen med Gud har tålmodigt övat dygderna och genomgått prövningarna, motstått alla frestelser och gjort rätt moraliska val. De har vunnit *ett stabilt och gott mod*, som Franciskus av Osuna ofm (1497- 1540) säger (*Det tredje andliga alfabetet XXI, 1*), och nått andens djup bortom alla sinnliga och sensitiva andliga upplevelser. De har blivit rättfärdiggjorda genom sin moraliska integritet och genom att välja kärlekens gärningar. Deras liv är en verklig fest, eller som Ordspråksboken säger, "*Ett gott mod är ett ständigt gästabud*" (Ords 15:15).

Så bekräftas Paulus' ord, "*Min nåd är allt du behöver*" (2 Kor 12: 9). Där Guds nåd får verka blir helighet också möjlig. Johannes Paulus II säger i *Brev till familjerna, 2*, att "Guds mysterium i Ordets människoblivande särskilt knyter an till den mänskliga familjen. Inte bara till familjen i Nasaret utan på något sätt till varje familj, analogt med vad det Andra Vatikankonciliet säger om Guds Son som i inkarnationen 'i någon mening har förenat sig med varje människa'" (se *Gaudium et Spes, 22*).

Den kristna familjen vilar i Guds hand och beskyddas av en mångfald änglar. Helgonen i himlen ber för dem. Men inte alla har den mystiska erfarenheten och det är inte heller nödvändigt. Andliga erfarenheter av det slaget är särskilda nådegåvor vars frukter

människan kanske inte ens kan uppfatta eller se spåren av. Andra får del av dem – som ljusimpulser, inre beröring, plötslig hänförelse.

Det som är nödvändigt är att alltid försöka bevara Guds nåd. Gudsfruktans dygd, tyvärr ofta försummad, gör var och en medveten om att domen är Guds och inte människans. Ödmjukheten ligger i medvetenheten att Gud frälser genom människans samverkan med hans nåd. Den sanna tryggheten ligger i att ”ingen kan beröva oss den värdighet som skänkts oss av gränslös och osviklig kärlek”, som påven Franciskus säger i sin uppmaning ”Evangeliets glädje” (*Evangelium Gaudium*, 3, 2013).

De andliga övningarnas välsignelser

Vår slutsats kan inte vara annan än den att den kristna mystiken, erfarenheten av Guds närvaro i den mänskliga själen, ingjuts som en särskild nåd både hos gifta, utan att det strider mot det äktenskapliga sakramentet, och hos gudsvigda ordensmänniskor, eller präster utan ordensgemenskap, utan att det strider mot ordensreglerna eller de pastorala uppdragen. Den mystiska erfarenheten är *en gåva* och kan inte arbetas fram genom andliga övningar. Gud ingjuter själv sin nåd. Andliga övningar kan liknas vid *vaxet* där sigillet trycks ner (S:t Augustinus), men de mystiska erfarenheterna förblir Guds hemlighet. De ingjuts till synes utan begriplig anledning. De kan bara förstås som Guds försyn för något gott, som Gud vill uppnå.

Vi kan till slut bara konstatera att det finns andliga människor i ordenslivet som ägnar alla sina krafter åt bönen och tjänandet av medmänniskan men som aldrig haft mystiska erfarenheter (läs t.ex. Den saliga Moder Teresa av Calcutta, *Kom, var mitt ljus*, 2008). Gifta människor kan kanske på samma sätt bekänna att de inte andligen erfarit Guds närvaro i äktenskapet – eller att de

glömt denna erfarenhet. Men de kan alla vila i trygghet över att vara indragna i ett förbund med Gud som aldrig upphör och som leder dem till den högsta lyckan. De som gifter sig kan vara övertygade om att äktenskapet är den livsform Gud kallat dem till. De kan "vila" i denna kristna förtröstan.

Kyrkan ger också familjerna som följer evangeliets lag ett ansvar för "livets helgedom", som den helige Johannes Paulus II säger i Livets evangelium (*Evangelium vitae*, 92): Inom "livets folk och folket för livet" har familjen ett avgörande ansvar. Det framgår av själva dess natur som en gemenskap av kärlek och liv och kärlek byggd på äktenskapet och dess uppgift "att skydda, uppenbara och meddela kärlek".

+